

SŁOWNICZEK TERMINÓW

- **Analizator wzrokowy** - jest neurofizjologicznym podłożem spostrzegania wzrokowego; bodźce wzrokowe przenoszone są z siatkówki gałki ocznej nerwem wzrokowym do korowych ośrodków wzrokowych w mózgu.
- **Deficyty rozwojowe** - zaburzenia rozwoju psychoruchowego, polegające na opóźnieniu rozwoju jednej lub kilku funkcji poznawczych, mogą być fragmentaryczne lub parcjalne, a ich podłożem są tzw. mikrouszkodzenia ośrodkowego układu nerwowego.
- **Dostosowanie wymagań** - stosowanie takich kryteriów egzekwowania i oceniania wiedzy i umiejętności, które uwzględniają możliwości oraz ograniczenia ucznia, a także jego mocne strony funkcjonowania.
- **Dysgrafia** - jedno z zaburzeń funkcji kinestetyczno - ruchowych w odniesieniu do czynności pisania. Wiąże się ono z obniżeniem sprawności manualnej (sprawności rąk) i z obniżeniem płynności ruchów rąk (tzw. melodii kinetycznej), zaburzona może też być koordynacja wzrokowo - ruchowa.
- **Dysleksja** - specyficzne trudności w nauce czytania, powiązane z trudnościami w pisaniu (wąskie znaczenie); specyficzne trudności w czytaniu i pisaniu spowodowane zaburzeniami funkcji percepcyjno - motorycznych przy prawidłowym poziomie umysłowym (znaczenie szersze).
- **Dyskalkulia** - specyficzne trudności w uczeniu się matematyki.
- **Dysortografia** - trudności w opanowaniu poprawnej pisowni (w tym popełnianie błędów ortograficznych).
- **Funkcje percepcyjno-motoryczne** - funkcje wzrokowe, słuchowo-językowe i ruchowe, których prawidłowe współdziałanie umożliwia czynność pisania i czytania.
- **Funkcje poznawcze** - zespół procesów, dzięki którym człowiek odbiera informacje z otoczenia, interpretuje je i wykorzystuje w działaniu; należą do nich: spostrzeganie wzrokowe, słuchowe, dotykowe, kinestetyczne, orientacja w schemacie ciała i przestrzeni, funkcje językowe, uwaga, pamięć, myślenie.
- **Iloraz inteligencji** - wskaźnik poziomu inteligencji, oznaczający stosunek tzw. wieku inteligencji do wieku życia, pomnożony przez 100; przeciętny poziom inteligencji waha się w granicach 85-115.
- **Koordynacja wzrokowo-ruchowa** - umiejętność skoordynowania ruchów ręki lub całego ciała z ruchami gałek ocznych.
- **Koncentracja uwagi** - proces, w którym wszystkie myśli i spostrzeżenia skierowane są w jedną stronę; stanowi prawdziwy wysiłek umysłowy.
- **Kontrola słuchowa wypowiedzi** - percepcja słuchowa własnych wypowiedzi, wymaga jednoczesnego zaangażowania struktur odpowiedzialnych za percepcję słuchową, kinestezję i kinestezję. Dziecku zazwyczaj najwięcej energii pochłania czynność mówienia, stąd kontrola słuchowa może być niewystarczająca i dziecko popełnia błędy artykulacyjne.
- **Lateralizacja** - funkcjonalna dominacja jednej ze stron ciała podczas wykonywania czynności ruchowych, określana w zakresie oka, ręki, nogi i ucha.
- **Lęk**-reakcja emocjonalna, pojawiająca się w sytuacji zagrożenia, silnie wpływająca na zachowanie człowieka, obejmująca triadę objawów: objawy psychiczne (np. niepokój, odczuwanie napięcia), objawy behawioralne (np. niepokój ruchowy, niepokój manipulacyjny, drżenie rąk), objawy wegetatywno-somatyczne (rozszerzenie źrenic, przyspieszenie oddechu, czynności serca, tętna, potliwość, bóle brzucha).
- **Odchylenia rozwojowe** - indywidualne opóźnienia rozwoju w stosunku do ustalonych norm, nie będące jednak zaburzeniami z uwagi na niewielkie nasilenie objawów, ograniczony zakres i czas trwania; należy do nich m.in. inteligencja niższa niż przeciętna.
- **Pamięć słuchowa** - umożliwia przywoływanie wyobrażeń dźwięków mowy; jest to zdolność przechowywania w pamięci wzorców słuchowych wyrazów, czyli pamięć ich: długości (liczby sylab w wyrazie), kolejności sylab, liczby głosek w sylabie; jest to także zdolność zatrzymywania w pamięci ciągu wyrazów połączonych związkami logiczno - gramatycznymi. Istotna zarówno dla nadawania, jak i odbioru mowy.
- **Percepcja słuchowa** - zdolność wyodrębniania, identyfikowania i różnicowania dźwięków mowy. Jest to jedna z podstawowych funkcji psychofizycznych zaangażowanych w czynność pisania i czytania.
- **Pamięć wzrokowa** - zdolność do zapamiętywania, przechowywania i przypominania informacji wizualnych.
- **Percepcja wzrokowa** - zdolność rozpoznawania i różnicowania bodźców wzrokowych oraz umiejętność ich

interpretowania przez odniesienie do poprzednich doświadczeń, stanowi podstawę niemalże wszystkich działań człowieka.

- **Sluch fizjologiczny (fizyczny)** - zdolność odbioru, analizy i syntezy zjawisk akustycznych, zdolność słyszenia fal dźwiękowych o częstotliwości 16-50000 drgań na sekundę (częstotliwość drgań dla mowy 100-8000 drgań na sekundę). Obniżenie słyszalności w pewnych zakresach powoduje niedokładność odbioru konkretnych dźwięków mowy (np. gorszą słyszalność częstotliwości powyżej 4000 drgań na sek. - trudności w różnicowaniu s:sz:ś; z:ż:ź; c:cz:ć) - zaburzenie powoduje niedosłuch, głuchotę.
- **Sluch muzyczny** - jedna z podstawowych zdolności muzycznych. Jest właściwością złożoną, w której można wyróżnić kilka odrębnych, nie zawsze zależnych od siebie jakości: sluch wysokościowy (melodyczny), harmoniczny (analityczny), rytmiczny, tembrowy (barwowy), dynamiczny. Sluch wysokościowy, czyli zdolność do rozróżniania wysokości dźwięków, może być relatywny (względny) lub absolutny. Posiadanie słuchu relatywnego pozwala na określenie wysokości dźwięku na podstawie rozpoznania interwału dzielącego go od dźwięku wzorcowego. Sluch absolutny rejestruje bezwzględną wysokość każdego dźwięku. Ten rodzaj słuchu ma około 5% ludzi. Jest on prawdopodobnie zdolnością wrodzoną i ujawnia się we wczesnym dzieciństwie.
- **Sluch fonematyczny (fonologiczny)** - umiejętność odróżniania dźwięków mowy, na które składają się najmniejsze elementy języka - głoski. Fonemy odróżniamy na zasadzie opozycji: dźwięczna - bezdźwięczna, miękka - twarda itp. Umiejętność ta wymaga wcześniejszego utrwalenia śladów (wzorców słuchowych) głosek w tylnej części górnego zawoju skroniowego w okolicy skroniowej lewej półkuli mózgu. Zaburzenie słuchu fonematycznego powoduje brak stabilności wzorców słuchowych głosek, co przejawia się trudnościami w odróżnianiu wyrazów podobnych brzmieniowo: kasa - kasza i może być przyczyną zaburzeń artykulacyjnych i trudności w nauce czytania i pisania.
- **Sluch fonetyczny** - odróżnianie różnych dźwięków stanowiących tę samą klasę głosek, jest to zdolność odróżniania realizacji stanowiących określony fonem, np. s i s międzyzębowe.
- **Sluch mowny (sluch fonematyczno-fonetyczny)** - zdolność do wyodrębniania i identyfikacji dźwięków mowy; pojawia się u dzieci w wieku około 3 lat i dotyczy wszystkich głosek, także tych, których dziecko jeszcze nie wypowiada.
- **Sluch prozodyczny** - różnicowanie elementów prozodycznych wypowiedzi -akcentu, melodii, rytmu.
- **Umiejętność analizy i syntezy głoskowej/sylabowej** - umiejętność świadomego wyróżniania głosek/sylab w wypowiedzi z zachowaniem kolejności i łączenia głosek/sylab w całość brzmieniową.
- **Semantyzacja dźwięków mowy** - umiejętność kojarzenia dźwięków mowy i ich znaczenia, w efekcie mamy do czynienia przede wszystkim z łączeniem wzorców słuchowych wyrazów z odpowiednimi pojęciami, przypisywanie znaczeń wypowiedziom, a co za tym idzie z powstawaniem odmiennych reakcji na bodźce.
- **Specyficzne trudności w uczeniu się** - zaburzenia przejawiające się poważnymi trudnościami w rozumieniu i posługiwaniu się mową i pismem oraz w zakresie zdolności matematycznych, które nie są uwarunkowane upośledzeniem umysłowym, zaburzeniami emocjonalnymi czy brakiem zewnętrznej stymulacji, a są spowodowane dysfunkcjami ośrodkowego układu nerwowego; należą do nich dysgrafia, dysortografia, dysleksja, dyskalkulia.
- **Zaburzenia rozwojowe** - grupa zaburzeń charakteryzujących się poważnym zniekształceniem funkcjonowania społecznego, poznawczego, ruchowego i językowego; należą do nich: niesłyszenie, niedosłyszenie, niewidzenie, niedowidzenie, niepełnosprawność ruchowa, upośledzenie umysłowe, autyzm, niepełnosprawności sprzężone, choroby przewlekłe, zaburzenia psychiczne, niedostosowanie społeczne, zaburzenia zachowania.